

Anna Golec*, Karolina N. Lipińska**

Pomorski Port Kreatywności – przykłady działań samorządu województwa pomorskiego na rzecz rozwoju przedsiębiorczości

Pomeranian Creativity Port. Examples of pro-enterepreneurial activities of Pomeranian Voivodeship:

The article reports on the initiatives developed to support entrepreneurs in Pomerania Voivodeship in Poland. It begins by outlining the directions of economic development of the region. In the next section the authors look in more detail at some key elements of the programme for the local entrepreneurs, describing policy evolution from supporting clusters to the EU concept of smart specialisation. Next, they look at the issue of creating a comprehensive regional system of promotion, business information and investment servicing established through a 2011 initiative Invest in Pomerania. The article concludes with a brief description of INNOpomorze project to foster entrepreneurship, creativity and innovativeness of Pomerania.

Słowa kluczowe: *rozwój regionalny, wspieranie przedsiębiorczości, inicjatywy klastrów, województwo pomorskie, inteligentne specjalizacje*

Keywords: *regional development, fostering entrepreneurship, cluster initiatives, Pomeranian Voivodeship, smart specialisations*

* Pracownica Departamentu Rozwoju Gospodarczego Województwa Pomorskiego; e-mail: A.Golec@pomorskie.eu.

** Pracownica Departamentu Rozwoju Gospodarczego Województwa Pomorskiego, doktorantka Uniwersytetu Gdańskiego; e-mail: K.Lipinska@pomorskie.eu.

Wstęp

Współczesny rynek jest bardzo wymagającą płaszczyzną działania dla przedsiębiorcy. Poruszanie się na nim wymaga nie tylko bieżącego i szybkiego dostępu do informacji czy też znajomości i przewidywalności ruchów

partnerów, ale przede wszystkim wymaga elastyczności, szybkiego adopcowania się do wciąż zmieniających się warunków prowadzenia biznesu. Z drugiej strony to właśnie rozkwit przedsiębiorczości i dobrze prosperujący biznes są pożądanymi elementami budowania przewag konkurencyjnych w regionach. Stworzenie skutecznych narzędzi wsparcia przedsiębiorczości przez władze samorządowe może w znacznym stopniu przyczynić się do rozwoju regionu. Znaczenie instytucji jako katalizatora wzrostu gospodarczego jest niekwestionowane. Sprawność funkcjonowania instytucji oznacza wyższe tempo wzrostu PKB, efektywniejszą alokację zasobów, dynamikę postępu technologicznego oraz większą liczbę innowacji, jak również skuteczniejszą walkę z ubóstwem. Instytucje poprzez ustanowione procedury, normy czy wzorce zachowań wpływają na przebieg procesu decyzyjnego, determinując kierunki rozdysponowania zasobów. W ten sposób instytucje wpływają na intensywność działań ludzkich, mobilizując poziom przedsiębiorczości w społeczeństwie, jego kreatywność oraz skłonność do wdrażania innowacji. Celem artykułu jest przedstawienie wybranych działań samorządu województwa pomorskiego wspierających rozwój przedsiębiorczości, które w dłuższej perspektywie i konsekwencji działania mogą w istotny sposób wpłynąć na rozkwit biznesu zarówno z terenu województwa, jak i spoza jego granic.

Kierunki rozwoju gospodarczego Pomorza

Samorząd województwa pomorskiego (SWP) pełni rolę inspiratora i organizatora interwencji ukierunkowanych na procesy rozwojowe zachodzące w regionie. Jego zasadniczym zadaniem jest umacnianie pozycji konkurencyjnej województwa, przeciwdziałanie pogłębianiu się dysproporcji wewnątrz regionu i zapewnienie stabilnych podstaw jego długotrwałego i bezpiecznego rozwoju.

Zidentyfikowane w województwie i jego otoczeniu procesy rozwojowe, a także prognozy ich kształtowania się w perspektywie do 2020 r. wyznaczają kontekst polityki rozwoju regionu prowadzonej przez SWP. Jedną z 10 wskazanych w „Strategii rozwoju województwa pomorskiego 2020” (dalej SRWP lub Strategia) zasad jest zasada wielopoziomowego zarządzania i partnerstwa¹. Oznacza ona, że należy wzmacniać współpracę podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii, która prowadzi do zin-

¹ „Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2020”, załącznik nr 1 do uchwały nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z 24 września 2012 r., Gdańsk 2012, s. 24.

tegowanej i uzgodnionej realizacji inicjatyw rozwojowych, do poprawy koordynacji podejmowanych działań, a także do zwiększonej efektywności i skuteczności wydatkowania środków publicznych, z uwzględnieniem zaangażowania w procesy decyzyjne i wykonawcze partnerów społecznych i gospodarczych. Realizacja tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia ważne dla realizacji SRWP analizowane będą pod kątem kryterium partnerstwa i partycypacji społecznej wskazującej na przedsięwzięcia sieciowe, o skali ponadlokalnej, będące efektem trwałej współpracy wielu podmiotów oraz społecznej akceptacji. Drugim istotnym punktem odniesienia będzie kryterium partnerstwa publiczno-prywatnego, które kładzie nacisk na realizację przedsięwzięć efektywnych ekonomicznie, w szczególności angażujących kapitał prywatny, co prowadzi do wzmocnienia oddziaływania i skuteczności interwencji publicznej.

Pierwszym celem Strategii jest nowoczesna gospodarka. Unowocześnienie gospodarki regionu stwarza możliwości budowania dobrych powiązań ekonomicznych (inwestycje zewnętrzne, handel zagraniczny, przyciąganie i wdrażanie innowacji) oraz edukacyjnych i naukowych, jak też społecznych (w tym kulturowych). Kierunki działań prowadzących do osiągnięcia tego celu to: upowszechnianie innowacji w przedsiębiorstwach i transfer wiedzy do gospodarki, wsparcie inicjatyw klastrowych i przedsięwzięć realizowanych przez klastry, wsparcie ekspansji zagranicznej przedsiębiorstw, pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych oraz zapewnienie dostępu do sieci szerokopasmowego internetu, w tym sieci o bardzo wysokiej przepustowości. Samorząd województwa pomorskiego pełni w tych działaniach rolę lidera, inspiratora i inwestora. Jednakże dla realizacji celu niezbędne jest budowanie partnerstwa z przedsiębiorcami, izbami gospodarczymi i organizacjami przedsiębiorców; jednostkami sfery B+R (Badania i Rozwój); instytucjami otoczenia biznesu; klastrami; jednostkami samorządu terytorialnego oraz podmiotami zajmującymi się obsługą inwestorów i promocją gospodarczą.

Zasadniczymi narzędziami realizacji Strategii są regionalne programy strategiczne (RPS), pełniące istotną rolę w operacjonalizowaniu i harmonizowaniu działań SWP w różnych obszarach tematycznych Strategii. Zgodność ze Strategią i regionalnymi programami strategicznymi jest podstawowym kryterium decydującym o kształcie przyjmowanych na poziomie samorządu województwa pomorskiego programów operacyjnych i innych narzędzi realizacji Strategii.

Kwestie gospodarcze, w tym współpraca administracji z biznesem, zawarte zostały w regionalnym programie strategicznym w zakresie rozwoju gospodarczego zatytułowanym „Pomorski Port Kreatywności” (RPS PPK). Dokument przedstawia cele szczegółowe i priorytety działań niezbędne

do osiągnięcia celu głównego, jakim jest nowoczesna gospodarka. Cel ten zostanie osiągnięty przez wzrost efektywności przedsiębiorstw oraz zwiększenie konkurencyjności szkolnictwa wyższego przy wykorzystaniu zaproponowanych przedsięwzięć strategicznych, tj. Invest in Pomerania (rozwój systemu obsługi nowych i działających w regionie inwestorów); Pomorski Broker Eksportowy (stworzenie regionalnego systemu wsparcia eksportu); Study in Pomorskie.eu (przygotowanie i wypromowanie, z udziałem pomorskich uczelni, kompleksowej oferty dla studentów zagranicznych oraz oferty wspierającej zatrudnienie zagranicznych naukowców).

Zapewnienie wysokiego poziomu jakości życia mieszkańców regionu wymaga stymulowania i wspierania rozwoju gospodarczego w perspektywie długofalowej, zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym. W tym celu SWP od wielu lat rozwija ścisłą współpracę z przedsiębiorcami, realizując konkretne działania, wsłuchując się w ich opinie i potrzeby oraz starając się na nie odpowiadać. Stąd w roku 2006 została powołana Pomorska Rada Przedsiębiorczości (PRP), będąca kontynuacją działalności Sejmiku Gospodarczego Województwa Pomorskiego, na której czele stoi Marszałek Województwa Pomorskiego, a funkcję sekretarza pełni dyrektor Departamentu Rozwoju Gospodarczego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego. Rada skupia przedstawicieli regionalnych środowisk gospodarczych wybranych spośród:

- regionalnych, branżowych izb przemysłowo-handlowych,
- instytucji wspierających przedsiębiorczość, działających na terenie województwa pomorskiego,
- agencji rozwoju regionalnego, regionalnych, branżowych izb przemysłowo-handlowych,
- związków pracodawców stowarzyszeń i innych organizacji skupiających przedsiębiorców,
- organizacji proinnowacyjnych,
- środowisk naukowych,
- inicjatyw klastrowych,
- innych instytucji biorących udział w kreowaniu polityki rozwoju.

Członkowie PRP wydają opinie w sprawach realizacji SRWP w obszarze przedsiębiorczości oraz dokonują oceny systemu wspierania przedsiębiorczości na Pomorzu, przygotowując rekomendacje rozwiązań w tym zakresie. W 2013 roku przedstawiciele PRP zostali także włączeni w prace nad wspomnianym wcześniej RPS „Pomorski Port Kreatywności”, który stanowi uszczegółowienie SRWP i jest podstawą do zaprogramowania interwencji, na którą samorząd województwa pomorskiego ma bezpośredni

lub pośredni wpływ, tj. „Regionalny program operacyjny dla województwa pomorskiego na lata 2014–2020” (RPO WP).

Od regionalnych klastrów kluczowych do inteligentnych specjalizacji

Jednym z elementów długofalowego stymulowania i wspierania rozwoju gospodarczego jest animowanie powstawania skupisk przedsiębiorstw, tzw. klastrów, dla efektywnej współpracy sektora naukowo-badawczego z sektorem przedsiębiorstw oraz lepszych warunków rozwoju proeksportowo ukierunkowanych firm. Zasadą realizowaną przez SWP w kontaktach z biznesem od zawsze przyświecała zasada partnerstwa. Stworzenie podwalin pod dalszy rozwój tej współpracy w postaci wypracowania konkretnych narzędzi wsparcia rozwoju przedsiębiorczości na Pomorzu było więc naturalną konsekwencją dotychczas prowadzonych działań. W związku z tym SWP jako pierwszy w Polsce zatwierdził w 2009 roku „Regionalny program wspierania klastrów dla województwa pomorskiego na lata 2009–2015”². W ramach realizacji tego programu samorząd podjął się, w partnerstwie z Instytutem Badań nad Gospodarką Rynkową, animowania współpracy oraz wypracowywania partnerskich projektów realizowanych przez przedsiębiorstwa z danej branży. Branże zaproszone do współpracy zostały wcześniej zidentyfikowane i wskazane jako potencjał rozwojowy województwa. Nieocenionym efektem takiej współpracy, oprócz konkretnych przedsięwzięć, które zostały zrealizowane i sfinansowane przy pomocy środków z RPO WP 2007–2013 (m.in. wprowadzono preferencje dla projektów klastrowych w postaci dodatkowych punktów przy aplikowaniu o środki), było budowanie szeroko rozumianego zaufania pomiędzy partnerami regionalnymi. Nawiązanie współpracy i wytworzenie pozytywnych więzi pomiędzy pomorskimi przedsiębiorcami, instytutami badawczymi oraz uczelniami było impulsem do dalszego rozwoju przedsiębiorczości w regionie, wpływającym na jego konkurencyjność oraz jakość życia mieszkańców. W ramach programu wspierania klastrów SWP zorganizował w latach 2009 i 2010 dwa konkursy, w których wyłonił trzy klastry kluczowe, tj. Pomorski Klaster ICT (obecnie INTERIZON), Bałtycki Klaster Ekoenergetyczny oraz Gdański Klaster Budowlany³.

² „Regionalny program wspierania klastrów dla województwa pomorskiego na lata 2009–2015”, załącznik nr 1 do uchwały nr 742/223/09 Zarządu Województwa Pomorskiego z 18 czerwca 2009 r., Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2009.

³ <http://klastry.pomorskie.eu/content.php?id=14> [dostęp 3 marca 2015 r.].

W celu zapewnienia spójności realizowanych działań przez samorząd wspieranie rozwoju inicjatyw klastrowych zostało w 2013 roku włączone do opisywanego wcześniej RPS PPK jako jeden z priorytetów wyznaczających rozwój konkurencyjności regionu⁴. Celem tego programu w obszarze klastrow w perspektywie do 2020 roku jest wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu poprzez intensyfikację współpracy oraz wsparcie konkretnych projektów i przedsięwzięć. Dotyczy to projektów, które w istotny sposób będą generowały na Pomorzu wysoką wartość dodaną, a także w trwały sposób stymulowały rozwój gospodarczy regionu, zwiększając jednocześnie jego poziom innowacyjności.

Dotychczasowe doświadczenia i zbudowane zaufanie między partnerami regionalnymi zdobyte podczas współpracy administracji z biznesem, m.in. na płaszczyźnie animowania rozwoju klastrow, pozwoliły Zarządowi Województwa Pomorskiego podjąć decyzję o dalszym silnym zaangażowaniu środowisk biznesowych w kształtowanie pejzażu unijnego finansowania na lata 2014–2020. Zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej każdy region powinien mieć strategię rozwoju inteligentnej specjalizacji. Przyjęcie takiej strategii jest warunkiem dla uruchomienia środków na badania, rozwój i innowacje. Powinna ona wyznaczać priorytety dla wydatkowania środków w tym zakresie. Region powinien skoncentrować wysiłki i zasoby na określonej liczbie priorytetów (specjalizacji gospodarczych) o istotnym potencjale innowacyjnym, w których ma rzeczywiste kompetencje i zasoby oraz może osiągnąć doskonałość i konkurencyjność w skali globalnej. W województwie pomorskim przyjęto oddolny proces definiowania inteligentnych specjalizacji. Propozycje specjalizacji są zgłaszane w konkursie przez tzw. partnerstwa, czyli zainteresowane środowiska gospodarcze i naukowe, zaś władze regionalne wybiorą spośród zgłoszonych te o największym potencjale rozwojowym. Proces wyboru inteligentnych specjalizacji pomorza (ISP) jest realizowany z udziałem komisji konkursowej składającej się z niezależnych ekspertów. Doceniając wagę procesu wyboru specjalizacji, SWP do pomocy w ocenie zgłaszanych propozycji zaangażował uznane autorytety, ekspertów z bogatym doświadczeniem w biznesie międzynarodowym i inwestycjach w ryzykowne przedsięwzięcia oraz dobrym rozpoznaniem w innowacyjnych technologiach⁵. Są to osoby pracujące za

⁴ http://www.strategia2020.pomorskie.eu/pl/rps_rozwoj_gosp [dostęp 3 marca 2015 r.].

⁵ W celu zapewnienia jak najwyższego poziomu merytorycznego oceny propozycji ISP zgłoszonych w konkursie przyjęto, że członkowie komisji konkursowej powinni pochodzić spoza regionu oraz mieć doświadczenie w następujących obszarach: a) w zakresie oceny przedsięwzięć inwestycyjnych (w szczególności z obszaru finansowania VC) oraz oceny i finansowania przedsięwzięć o charakterze innowacyjnym, w tym zwią-

granicą lub poza regionem, co umożliwia bardziej obiektywne spojrzenie na regionalny potencjał i pomysły rozwojowe oraz oderwać się od utartych schematów myślenia. Warto podkreślić, że zainicjowany przez samorząd wybór ISP przyjął aktywną formę procesu przedsiębiorczego odkrywania przez dalszą współpracę z partnerami z regionu. W bezpośrednią współpracę z zainteresowanymi partnerami włączone zostały również podmioty powołane do budowania współpracy pomiędzy nauką a biznesem. W szczególności należy podkreślić aktywny udział spółki InnoBaltica sp. z o.o., zaangażowanej w zawiązanie się partnerstw na rzecz ISP.

W maju 2014 roku ogłoszono pierwszy konkurs na wybór ISP i tym samym zaproszono zainteresowane środowiska do przedstawienia wstępnych propozycji inteligentnych specjalizacji oraz działań prowadzących do wzmocnienia ich potencjału i poprawy pozycji konkurencyjnej regionu w konkursie (I etap konkursu). Zaproszenie zostało skierowane do wszystkich zainteresowanych środowisk, w tym także do tych skupionych wokół wskazanych w SRWP branż o największym potencjale rozwoju⁶ oraz branż szczególnie rozwiniętych⁷, jak też do funkcjonujących w regionie klastrów kluczowych. Zasady, warunki i tryb wyboru inteligentnych specjalizacji zostały doprecyzowane w przygotowanym regulaminie konkursu⁸. Podczas oceny wstępnych aplikacji partnerstwa zostały poproszone o prezentację zgłoszonych wstępnych koncepcji oraz ich omówienie (analizę) z udziałem ekspertów powołanych przez Zarząd Województwa Pomorskiego (komisja konkursowa) oraz przedstawicieli pozostałych partnerstw (tzw. publiczne wysłuchania) przygotowujących koncepcje, w celu poszukiwania ewentualnych synergii. Efektem tych działań była identyfikacja silnych i słabych stron wstępnych koncepcji, a także rekomendacje związane z przygotowaniem koncepcji ostatecznych (w szczególności dotyczące ich grupowania/połączenia w podobne obszary tematyczne). W I etapie konkursu złożono 28 aplikacji⁹. Następnie do końca listopada

zanych z komercjalizacją (wprowadzaniem na rynek) rozwiązań opartych na nowych technologiach; b) w zakresie działalności biznesowej, w szczególności realizacji strategii inwestycyjnych lub strategii wejścia na rynki międzynarodowe; c) w zakresie technologii, badań naukowych i ich komercjalizacji.

⁶ Technologie informacyjne i komunikacyjne, logistyka, energetyka, usługi biznesowe, chemia lekka (branża farmaceutyczna).

⁷ Głównie przemysł morski i sektory: drewno-meblarski, elektromaszynowy, petrochemiczny, spożywczy, turystyczny.

⁸ http://wrotapomorza.pl/res/drg/Inteligentne_specjalizacje/regulamin_os.docx [dostęp 3 marca 2015 r.].

⁹ http://wrotapomorza.pl/pl/inteligentne_specjalizacje/aktualnosci/propozycje [dostęp 3 marca 2015 r.].

2014 roku partnerstwa przygotowujące wstępne aplikacje przedstawiły ostateczne koncepcje inteligentnych specjalizacji (II etap konkursu). Podlegały one ocenie eksperckiej członków komisji konkursowej przy uwzględnieniu zdefiniowanych wcześniej kryteriów. W II etapie konkursu środowiska zainteresowane rozwijaniem danej inteligentnej specjalizacji zostały proszone o przygotowanie:

- informacji i materiałów potwierdzających obecny i przyszły potencjał proponowanej inteligentnej specjalizacji (z uwzględnieniem konkurencyjności na arenie międzynarodowej),
- szczegółowej strategii rozwoju danej specjalizacji, w tym kierunków planowanych prac badawczo-rozwojowych i szacunkowego budżetu programu badawczego dla danej specjalizacji (z uwzględnieniem środków prywatnych, jak również możliwości ubiegania się o środki na poziomie krajowym i europejskim),
- propozycji projektów badawczo-rozwojowych, które będą wpisowały się w przyjęty kierunek rozwoju specjalizacji; analiza tych projektów (zgłaszanych z klauzulą poufności) będzie wpływała na ocenę proponowanego kierunku inteligentnej specjalizacji, ale na tym etapie nie będzie skutkowała przyznaniem środków finansowych na ich realizację,
- propozycji projektów horyzontalnych – np. w zakresie edukacji (kształcenia zawodowego, ustawicznego, wyższego, a także szkoleń), wspólnej/uczelnianej infrastruktury badawczej, działań promujących ekspansję zagraniczną, specjalistycznych usług doradczych instytucji otoczenia biznesu, przyciągania inwestorów zewnętrznych itp.

W pierwszym konkursie na ISP formalne warunki spełniło 7 partnerstw, zgłaszając następujące propozycje specjalizacji:

- Long Healthy Life – innowacje w profilaktyce, diagnostyce i terapii chorób cywilizacyjnych i starzejącego się społeczeństwa,
- Budownictwo SMART 3E – efektywność, ekologia, energetyka,
- Inteligentne Systemy Interaktywne – innowacyjne produkty, usługi i technologie dla środowisk inteligentnych,
- SMART PORT & CITY – inteligentne procesy i technologie w obszarze zespołów portowych oraz ich zaplecza, generatorem wzrostu dostępności komunikacyjnej i informacyjnej Pomorza,
- EDUPOMORZE – edukacja i region samouczący się,
- Inteligentne urządzenia i technologie w gospodarczym wykorzystaniu zasobów morza oraz terenów przybrzeżnych,
- Inteligentne technologie energetyczno-paliwowe.

Aby zwiększyć szanse na realizację przez partnerstwa zaangażowane w konkursie przedsięwzięć konkurencyjnych na skalę międzynarodową, SWP zaangażował Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR), które wsparło ocenę potencjału badawczo-rozwojowego projektów złożonych w II etapie konkursu. Zadaniem ekspertów z NCBiR jest wyrażenie opinii na temat stopnia innowacyjności zgłoszonych projektów oraz ich umiejscowienie pod względem poziomu i zaawansowania prac badawczo-rozwojowych w danej dziedzinie w skali światowej (porównanie z pracami badawczo-rozwojowymi prowadzonymi na świecie). Przygotowane przez ekspertów z NCBiR opinie stanowiły głos doradczy w ocenie przeprowadzanej przez członków komisji w konkursie na wybór ISP. SWP oczekuje, że projekty B+R zgłoszone w konkursie na wybór inteligentnych specjalizacji w istotny sposób przyczynią się do wzrostu konkurencyjności regionu, wzrostu nakładów na prace B+R oraz wzrostu zatrudnienia w branżach o największym potencjale rozwoju.

Wsparcie dla ISP realizowane będzie wielopłaszczyznowo. Po pierwsze, z partnerstwami, które zostaną wybrane przez Zarząd Województwa Pomorskiego, samorząd podejmie negocjacje w celu uzgodnienia i zawarcia porozumień na rzecz ich rozwoju. Uzgodnione w porozumieniach konkretne przedsięwzięcia oraz zdefiniowane w nich typy przedsięwzięć będą traktowane priorytetowo w dostępie do finansowania w ramach instrumentów finansowych, którymi będzie dysponował SWP, w szczególności RPO WP 2014–2020 oraz w innych programach finansowanych ze środków unijnych (np. program operacyjny „Wiedza. Edukacja. Rozwój”, program operacyjny „Inteligentny rozwój”). W przypadku RPO WP przewidziano zarówno ukierunkowanie tematyczne, jak też liczne preferencje wynikające z posiadania statusu inteligentnej specjalizacji. Po drugie, przedsięwzięcia uzgodnione w charakterze porozumień, które będą kwalifikowały się do finansowania na poziomie krajowym, będą promowane przez SWP w ramach np. kontraktu terytorialnego. Ważnym elementem wsparcia projektów do sfinansowania na poziomie krajowym jest włączenie przedstawicieli partnerstw w prace nad obszarami krajowych inteligentnych specjalizacji w celu zdefiniowania poszczególnych dziedzin wsparcia z 19 obszarów.

Istotne jest, aby podkreślić, że od samego początku uruchomienia procesu wyboru ISP oraz dalszego finansowania ich rozwoju zwracano uwagę na potrzebę udziału kapitału prywatnego w planowanych przez poszczególne specjalizacje przedsięwzięciach i projektach, podkreślając fakt, że finansowanie ze źródeł publicznych nie będzie jedynym (ze względu m.in. na wyznaczone progi dofinansowania). Udział kapitału prywatnego zagwarantuje nie tylko większą skuteczność i trwałość wdrożonych rozwiązań, ale

także umożliwi wypracowanie odpowiednich narzędzi wsparcia po 2020 roku, gdzie środków strukturalnych nie będzie tak dużo jak obecnie.

W kierunku internacjonalizacji

W Polsce zadania związane z internacjonalizacją w zakresie obsługi inwestorów zagranicznych oraz wsparcia eksportu są realizowane w tak zwanym systemie Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE). Sieć ta powstała z inicjatywy Ministerstwa Gospodarki i miała na celu włączenie regionów do inicjatywy realizowanej wcześniej przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ). Do inicjatywy tej włączyło się 15 z 16 województw. Województwo pomorskie od początku uczestniczyło w negocjacjach i przedstawiało propozycje przystąpienia do COIE nie tylko na warunkach „automatycznego” przyjęcia zasad sieci, ale proponując własne rozwiązania uwzględniające specyfikę regionalną. Pomorskie jako jedyny polski region wybrało własną drogę i ostatecznie nie przystąpiło do sieci COIE. Nie oznacza to jednak, że działania te nie są realizowane. Wręcz przeciwnie, Pomorskie stworzyło własny autorski projekt „Invest in Pomerania”. Inicjatywa ta powstała w 2011 roku na podstawie „Analizy atrakcyjności inwestycyjnej” przygotowanej przez PwC¹⁰. W efekcie stworzony został unikalny system obsługi inwestorów zagranicznych oparty na bliskiej współpracy między członkami Invest in Pomerania. Jest to kolejny przykład inicjatywy, która realizuje działania na zasadach partnerstwa. Invest in Pomerania tworzą: Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego; miasta: Gdańsk, Gdynia i Sopot; Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna; Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna; InvestGDA Agencja Rozwoju Pomorza, która koordynuje działania inicjatywy. Tym samym mamy do czynienia z inicjatywą regionalną, która, działając zgonie z zasadą *non-profit*, pomaga inwestorom zagranicznym realizować projekty inwestycyjne na Pomorzu. Invest in Pomerania jest także regionalnym centrum obsługi inwestora (RCOI) dla PAIiIZ, która w roku 2013 uznała Invest in Pomerania za najlepsze RCOI w Polsce. Invest in Pomerania oferuje szerokie wsparcie podczas procesu inwestycyjnego, a także kompleksową opiekę poinwestycyjną (co stanowi wyróżnik spośród innych ofert na rynku). Całość systemu opiera się na zasadzie *one stop shop*. Założeniem jest, aby inwestor, zgłaszając się do Invest in Pomerania, miał pewność, że otrzyma wsparcie na każdym etapie procesu inwestycyjnego. Inwestorom zainteresowanym realizacją projektów na Pomorzu oferuje się:

¹⁰ <http://www.investinpomerania.pl/o-nas.html> [dostęp 5 marca 2015 r.].

- przygotowanie raportu dotyczącego sytuacji gospodarczej regionu oraz podregionów, z uwzględnieniem wybranych przez inwestora czynników makroekonomicznych, takich jak: dostępność pracowników i koszty zatrudnienia w konkretnych sektorach, koszty najmu i sprzedaży powierzchni biurowych, magazynowych oraz terenów inwestycyjnych, liczbę przedsiębiorstw z regionu będących potencjalnymi kontrahentami inwestora,
- przygotowanie raportu nt. norm prawnych prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce i województwie pomorskim oraz dostępnych form wsparcia inwestycji,
- pomoc w nawiązaniu kontaktu z władzami lokalnymi, potencjalnymi partnerami biznesowymi z regionu,
- przedstawienie oferty dostępnych powierzchni biurowych, magazynowych oraz terenów inwestycyjnych,
- organizację wizyty w regionie,
- przedstawienie pełnej oferty inwestycyjnej opracowanej specjalnie na potrzeby projektu,
- kompleksową opiekę poinwestycyjną, z uwzględnieniem usług rzeczownika inwestora¹¹.

Do chwili obecnej zorganizowano 114 wizyt dla inwestorów w regionie oraz udzielono odpowiedzi na zapytania inwestycyjne firm z 37 krajów. Zakończono 37 projektów inwestycyjnych (24 nowe, 13 o charakterze reinwestycyjnym). Dwadzieścia trzy projekty dotyczyły utworzenia centrów biznesowych oraz centrów usług wspólnych, 10 – technologii informacyjno-komunikacyjnych, a cztery związane były z produkcją przemysłową. Wśród inwestorów znaleźli się m.in. Intel (USA), Geoban (Hiszpania), Sony Pictures (USA), Thomson Reuters (USA), Metsa (Finlandia), Bayer (Niemcy), Transcom (USA). Decyzję o wyborze Pomorskiego jako lokalizacji do dalszego rozwoju podjęły również: Acxiom (USA), Alteams (Finlandia), Kemira (Finlandia), Muszyński Meble (Norwegia), Ramme Tornsberg (Norwegia), CCC (Austria), Sii (Francja), Connectis (Polska) oraz Jeppessen by Boeing (USA)¹².

Sukces Invest in Pomerania potwierdza, że obrana przez województwo pomorskie ścieżka partnerskiej współpracy z biznesem sprawdza się również przy działaniach na rzecz internacjonalizacji. Wykorzystując dobre doświadczenia i praktyki wynikające z wdrażania modelu przyciągania inwe-

¹¹ *Ibidem.*

¹² Na podstawie informacji otrzymanych z Invest in Pomerania.

storów w Invest in Pomerania, województwo pomorskie zamierza wspierać internacjonalizację przedsiębiorstw. Potrzeba wdrożenia regionalnego systemu wsparcia eksportu istniała w regionie od dłuższego czasu, ale brakowało narzędzi umożliwiających jego realizację. Jednym z narzędzi wymienionych w RPS PPK jest umiędzynarodowienie pomorskiej gospodarki. Zaproponowano mechanizmy stymulujące aktywność międzynarodową firm (eksport) oraz zainteresowanie inwestorów zewnętrznych rozwojem na terenie województwa pomorskiego. Zwiększanie atrakcyjności regionu dla inwestorów oraz efektywny system promocji gospodarczej wraz ze zwiększeniem międzynarodowej aktywności firm pobudzać będzie regionalny rynek pracy. Położenie geograficzne regionu predestynuje go do pełnienia roli liczącego się partnera gospodarczego na arenie międzynarodowej. Zaprojektowana w RPS PPK interwencja ukierunkowana została na zwiększenie udziału pomorskich przedsiębiorstw w rynkach zagranicznych. Potencjał przedsiębiorstw w tym zakresie potrzebuje wsparcia zarówno poprzez staranną analizę i identyfikację potencjalnych kierunków ich ekspansji, jak również skoordynowania procesów eksportowych na poziomie regionu. Wskazany narzędziem w zakresie internacjonalizacji jest budowa regionalnego systemu wspierania eksportu. Działanie to realizowane będzie pod nazwą „Pomorski Broker Eksportowy” i będzie jednym z przedsięwzięć strategicznych RPO na lata 2014–2020. Zakres interwencji w tym działaniu dotyczyć ma:

- finansowania działań ukierunkowanych na zwiększenie udziału przedsiębiorstwa w rynkach zagranicznych, w tym dofinansowanie wizyt studyjnych i misji gospodarczych, udziału w imprezach targowo-wystawienniczych, analiz rynku, utworzenia wspólnej oferty produktowej,
- finansowania działań ukierunkowanych na zwiększenie udziału grup branżowych i międzybranżowych na rynkach zagranicznych, w tym dofinansowanie wizyt studyjnych i misji gospodarczych, udziału w imprezach targowo-wystawienniczych, analiz rynku, utworzenia wspólnej oferty produktowej,
- wyłonienia kluczowych branż i kierunków zbytu, finansowanie badań i analiz rynkowych celem wyłonienia właściwych branż i kierunków zbytu, w tym także: rekomendacji dotyczących sposobu przygotowania firm do współpracy z partnerami z tych krajów, opracowań dotyczących różnic kulturowych, wymogów realizacji kontraktów, krajowych przepisów danego rynku itp.,
- kojarzenia partnerów biznesowych, współpraca z branżowymi centrami eksportowymi, zagranicznymi przedstawicielstwami samorządowymi i gospodarczymi oraz pomoc doradcza dla przedsiębiorstw.

Pomorski Broker Eksportowy, podobnie jak Invest in Pomerania, będzie przedsięwzięciem realizowanym w formie partnerstwa. W efekcie przeprowadzonych działań wyłoniono grupę składającą się instytucji otoczenia biznesu, organizacji przedsiębiorców i agencji ds. rozwoju regionalnego, która będzie wspólnie realizowała to przedsięwzięcie. Jest to kolejny przykład współpracy administracji z biznesem na rzecz realizacji konkretnego przedsięwzięcia w regionie. Pomorski Broker Eksportowy ma wypełnić lukę w zakresie regionalnego systemu wsparcia eksportu w regionie. System ten będzie tworzony od podstaw po analizie potrzeb lokalnych przedsiębiorców i z uwzględnieniem charakterystyki gospodarczej regionu. Będzie też uwzględniał kierunki geograficzne ekspansji zagranicznej wpisujące się w realne potrzeby przedsiębiorców z Pomorza. Zakłada się, że Pomorski Broker Eksportowy będzie z jednej strony „uczył” przedsiębiorców podstaw eksportu, ale również realizował projekty indywidualne, odpowiadając tym samym na konkretne potrzeby firm z regionu.

INNOpomorze jako przykład projektu na rzecz współpracy administracji z biznesem

Samorząd województwa pomorskiego realizuje konkretne działania, mające na celu utworzenie regionalnego systemu wsparcia innowacji, opartego na współpracy w tzw. złotym trójkącie – przedstawicieli biznesu, nauki i administracji, przy udziale instytucji otoczenia biznesu oraz organizacji pozarządowych¹³. Dla osiągnięcia zamierzonych celów podjął się m.in. realizacji IV edycji projektu systemowego pod nazwą „INNOpomorze w latach 2009–2015”. Projekt uzyskał dofinansowanie w ramach priorytetu VIII programu operacyjnego „Kapitał ludzki” (działanie 8.2 „Transfer wiedzy”, poddziałanie 8.2.1 „Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw”). Kolejne edycje projektu INNOpomorze podejmowały coraz bardziej szczegółowe i ukierunkowane działania, przyczyniając się tym samym do stworzenia kompleksowych narzędzi w regionie tworzących sprawnie funkcjonujący system wsparcia rozwoju innowacji na Pomorzu.

Od pierwszej edycji projektu INNOpomorze, który był ukierunkowany na działania promocyjne, poprzez realizację kampanii promującej przedsiębiorczość, innowacyjność i kreatywność, wszystkie kolejne edycje odpowiadały na zgłaszane przez regionalnych partnerów i interesariuszy konkretne zapotrzebowanie. Wypełniając potrzebę promocyjną w ramach

¹³ Są one często wymieniane jako czwarty niezbędny filar tej współpracy, tworząc tzw. poczworną helisę (*quadruple helix*).

pierwszej edycji zorganizowano m.in. „Spotkania z Nauką”, tj. spotkania w jednym czasie wielu młodych naukowców z uznanymi uczonymi bez konieczności wyjazdu za granicę, oraz konferencję „INNO3city”, mającą na celu zachęcenie przedsiębiorców do kreatywnego i innowacyjnego podejścia biznesowego. Z wydarzenia tego skorzystała również kadra naukowa postrzegająca innowacje jako szansę na dalszy rozwój badań naukowych. Dodatkowo utworzono serwis internetowy www.INNOpomorze.pl, informujący o prowadzonych działaniach w regionie i organizowanych wydarzeniach służących konsolidacji środowiska naukowego oraz przedsiębiorców i ułatwiania im zacieśnienia współpracy.

W ramach drugiej edycji projektu „INNOpomorze – Partnerstwo dla innowacji” zespół projektowy wziął przed wszystkim pod uwagę potrzeby i oczekiwania na linii nauka-biznes, wynikające ze znacznego zainteresowania przedstawicieli nauki i biznesu zintensyfikowaniem kontaktów dla dalszego rozwijania narzędzi mogących te potrzeby zaspokoić. Przebadano formalne i organizacyjne aspekty współpracy nauki i biznesu. Efektem była m.in. publikacja na temat modeli zarządzania własnością intelektualną wraz z przykładami umów między uczelnią a firmą. Poszukiwano potencjalnych obszarów współpracy, pokazując przykłady współpracy pomiędzy uczelniami i firmami oraz rozwoju projektów innowacyjnych. Ponadto zidentyfikowano potrzeby w zakresie innowacji – przeprowadzono liczne badania i analizy, z których wnioski są pomocne w planowaniu dalszych działań samorządu województwa, oraz kojarzono partnerów, oferując takie narzędzie, jak Pomorska Oferta Naukowa on-line.

Podczas III edycji projektu powołano Pomorskiego Centrum Innowacji, które do dziś stanowi miejsce koncentracji inicjatyw na rzecz budowania pomostu między światem nauki a biznesem przez tworzenie trwałych powiązań w sferze innowacyjnej w celu stworzenia skutecznego i sprawnego systemu wspomagania rozwoju innowacji w województwie pomorskim. Działania Centrum, którego funkcje pełni spółka InnBaltica sp. z o.o., od początku skupiają się na wzmacnianiu kompetencji przedsiębiorców, naukowców i uczestników struktur klastrowych (m.in. powołano Pomorską Grupę Kompetencji Klastrowych, zrzeszającą ponad 50 przedstawicieli nauki, biznesu i otoczenia innowacji, liderów i animatorów pomorskich klastrów).

Czwarta edycja projektu „INNOpomorze” została ukierunkowana na pogłębianie innowacyjnych powiązań i współpracę sieciową m.in. przez utworzenie Forum Dialogu oraz Platformy Operacyjnej działających na rzecz tworzenia współpracy różnych podmiotów ze sfery biznesowej, badawczo-rozwojowej i pozarządowej w celu realizacji specjalizacji (również

partnerstw na rzecz inteligentnych specjalizacji, o których już wcześniej wspomniano), mających największy potencjał innowacyjny i rozwojowy. Podjęto się również wypracowania narzędzi społecznej odpowiedzialności biznesu, uwzględniających aspekty społeczne, ekologiczne i etyczne w działaniu różnego rodzaju podmiotów oraz w ich kontaktach z pracownikami i kontrahentami. Konsekwentnie od III edycji prowadzono również dalsze kształcenie grupy Liderów Innowacji, którzy będą w stanie wziąć na siebie odpowiedzialność związaną z inicjowaniem i kierowaniem innowacyjnymi przedsięwzięciami i inicjatywami.

Jak już podkreślano, budowanie współpracy i dobrych relacji z partnerami regionalnymi jest procesem długotrwałym, a konsekwentne działania rozwijające te relacje przynoszą zamierzone efekty. Na spajaniu tych własnie relacji oraz ich umiędzynarodawianiu samorząd województwa skupił się, wdrażając założenia IV edycji projektu „INNOpomorze”. W ramach projektu, zarówno w regionie, jak i w Biurze Regionalnym Województwa Pomorskiego w Brukseli, powołano zespół agentów innowacji. Celem ich działania jest sprawne zarządzanie wiedzą o innowacjach oraz wsparcie w procesie komercjalizacji wynalazków w województwie pomorskim. Aktywność agentów obejmuje zarówno identyfikację i nawiązywanie kontaktu z potencjalnymi partnerami biznesowymi lub naukowymi, jak i wsparcie w prowadzeniu rozmów oraz finalizowaniu transakcji. Dodatkowo, agent „brukselski”, powołany we współpracy z pomorskimi uczelniami: Akademią Marynarki Wojennej, Akademią Morską, Gdańskim Uniwersytetem Medycznym, Politechniką Gdańską oraz Uniwersytetem Gdańskim, ma za zadanie inicjowanie i wspieranie pomorskich projektów w ramach programów UE, zwłaszcza programu badawczego „Horyzont 2020”.

Podsumowanie

Dialog na Pomorzu to stały element polityki samorządowej w zakresie rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Wypracowane przez samorząd województwa narzędzia wsparcia rozwoju przedsiębiorczości i doświadczenia wynikające z ich wdrożenia mogą stanowić inspirację dla pozostałych regionów. Przedstawione w artykule przykłady udowadniają potrzebę bieżącego dialogu z partnerami regionalnymi oraz konieczność dostosowywania się do ich potrzeb. Przykład oddolnego wyboru inteligentnych specjalizacji jest z pewnością ciekawym doświadczeniem dla samorządowców, a dogłębną analizę jego skuteczności będzie można przeprowadzić na koniec okresu programowania bieżącej perspektywy finansowej. Jednak to, co z pewnością jest już ogromną wartością dodaną, to silna

mobilizacja oraz zaangażowanie środowisk biznesowych i naukowych, jak również utrwalenie między nimi więzi tak istotnych dla realizacji wspólnych przedsięwzięć. Także działania związane z internacjonalizacją mogą być realizowane poprzez dialog. W tym wypadku rolą instytucji publicznych będzie inspirowanie nowych działań z wykorzystaniem dostępnych narzędzi, przedsiębiorstwa zaś dostarczą niezbędny *know how* oraz praktyczne doświadczenie w tym zakresie. Taki model realizacji przedsięwzięć strategicznych dla rozwoju regionu daje realne szanse na osiągnięcie zamierzonego celu.

Bibliografia

- „Regionalny program wspierania klastrów dla województwa pomorskiego na lata 2009–2015”, załącznik nr 1 do uchwały nr 742/223/09 Zarządu Województwa Pomorskiego z 18 czerwca 2009 r., Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2009.
- „Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2020”, załącznik nr 1 do uchwały nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z 24 września 2012 r., Gdańsk 2012.

Źródła internetowe

- www.investinpomerania.pl.
klastry.pomorskie.eu.
www.pon.pomorskie.eu.
www.strategia2020.pomorskie.eu.